

١ کانون ثانی
١٣٤٠

تورک تاریخ انجمنی

اون درونجی سنه
نومرو ١ (٧٨)

مجموعی

علی امیری افندی

(۱۲۷۴ : ۱۳۴۲)

میات و آثار

علی امیری افندیك ارتحالی علم و عرفان عالمز ایچین بویوك بر ضیاعدر .
امیری افندی حیاتی تاریخه وقف ایتمشدی . تورك شاعرلرینك همان قسم اعظمك
وحتى شمدی به قدر اسمی معلوم اولمایانلرك اشعاريله حافظه سنی تزیین ایله مشدی .
امیری افندی هر هانگی بر ولایته تعیین اولونسه ، اورانك كتبخانه لرینی زیارت
ایدر ، اك قیمتدار اثرلری میدان چیقاریر ، ودر حال استنساخ ایتریردی . بوتون
حیاتی و ثروتی اسلافك نادیده اثرلرینی جمعه ، حتی یالکیز جمعه دكل ، اك کزیده
صحیفه لرینی حافظه سنه نقش ایتمكه حصر ایله مشدی . بوسایه ده ، بیکلرجه جلد ، اك
نادیده و کزیده یازمالردن و مطبوع اثرلردن مرکب بر كتبخانه وجوده کتیرمش ،
اونی ده کمال فخر و ابتهاج ایله ملتنه هدیه ایتمشدر .

علی امیری افندی ایچین حیات ، کتابدن باشقه برشی دکلدی . غایت ساده
یاشار ، کتاب آلمق ایچین نفقه سنی بیله کسمکدن ذوقیاب اولوردی .

قوتلی بر حافظه یه مالکدی . اولاً : بیکلرجه بیتی احتوا ایدن کندی غزللری ،
قصیده لری ، حتی اك اعمیتسز بیتلری بیله ، حافظه سنده منقوشدی . ثانیاً : تورك
شاعرلرینك اكثر غزللرینی واك اوزون قصیده لرینی بیله ، صو کبی ، اوقوردی .
ثالثاً : مشاهیر رجالدن ، شعرا دن و ادبا دن اكثرینك ، سلسله نسبنی بیله حافظه سنه
نقش ایتمشدی . حیاتی آنجق كتبخانه لرده و کتاب سودا سیله کچیرردی . ادبیات
تاریخمزك اك مهم سیالرینك حیات و آثار ی حافظه سنده منقوشدی .

امیری افندی ، حیاتنك صوك سنه لرنده ، كتبخانه سنده موجود قیمتدار اثرلری

نشره باشلادی. يکى بر کلیات وجوده کتیردی. (آصفنامه)، (عجائب اللطائف)، (جام جم آیین)، (ماردین ملوک ارتقیه تاریخی)، (ازهار حقیقت) بویکیانه داخلدر.

مرحوم، فضل و کمالیله برابر، مجادله جیدی. (تاریخ و ادبیات) مجموعه سنی، بر چوق مصرفلر ایدرک صرف بو آرزوسنی تطمین ایچین نشر ایله مشدی. علی امیری افندیك تورکچیلکک اک بویوک خدمتی، (دیوان لغات الترك) ک نشریدر. بواثری بویوک بر مبلغ مقابلنده صائین آلارق طبعنه دلالت ایدن و بو صورتله تورکیات ایله اوغراشان متبعلریمزه قیمتدار بر منبع حاضر لایان، علی امیری افندیدر. علی امیری افندی، بواثری معارفه اهدا ایتمش، اثرک طبیعی تورککک حیات و غنغانه دائر پک مهم نقطه لرک میداننه چیقما سنی تأمین ایله مشدر. امیری افندی، (ملی تبعلر انجمنی)، (تصنیف و نائق تاریخیه انجمنی)، ریاستنده و (تاریخ عثمانی انجمنی) اعضا لغنده بولوندى. قیمتدار وثیقه لر اهدا و طبع ایتدیرمک صورتیله ملی تاریخیمزه خدمت ایتدی.

امیری غایت دینداردی، اسکی عثمانلی غننه سنه صوک درجه مربوطدی. اسلافه حرمتی خارق العاده ایدی. مرحوم اولان ذوات حقنده بیله «حضر تلی» تعبیری قوللانا راق حرمتی اظهاردن کنیدی آلامازدی. امیری افندی، عادتاً اون دردنجی عصر هجریده، طقوزنجی عصر هجری ذهینتی طاشیردی. روحنده پادشاهلره قارشى درین بر محبت واردی؛ اک ظالم اولانلرینی بیله، عادتاً اسکی وقعه نویسار کبی، حرمتله یاد ایتمکدن کرى دورامازدی.

سنی یتشه یا قلاشدینی حالد، مدت عمرنده هیچ اولنمه مشدی. اونک ایچین عشق، سعادت، حیات، کتابلریدی. دائماً علما و فضلا ایله انسیت ایدر، کنديسنه قارشى کوستریلن احترامدن محظوظ اولور، و بو احترامک کوسترله سنی ده آرزو ایدردی.

امیری افندی « دیاربکر » ده دوغدی (۱۲۷۴). تحصیلنه (سلوکیه مکتبی) نده باشلادی. بو مکتب، اجدادینک اولادینه وقفیدی. بعده عموجه سنک یاننده، بر مدت ده (ماردین) ده (قاسم پاشا مدرسه سنی) مدرسنک یاننده تحصیل وردی. سن عسکریه واصل اولما مشکن هیئت اصلاحیه کتبه سنه التحاق ایتدی درت بش

سنة قدر عابدين پاشانك خصوصى كتابتنده بولوندى . اعشار مديرلكلرنده ، محاسبه جيلكده ، دفتر دارلقدده ومفتشلكلرده ربع عصر دن زياده استخدام اولوندى . مشروطيتك ظهورنده بش بيك غروش معزوليت معاشى واردى . اميرى افندى ، كندى تعبيرى وجه ايله ، « مجرد بركونا مأموريت قبول ايتمه رك كتاب مطالعه سيله مشغول اولمق ايچين » ايكي بيك آلتى يوز غروشه قناعت ايتدى ، كندى رضا سيله تقاعد اولدى .

(فیر شهر) محاسبه جيلككنده بولوندوغى هنگامده ، مرزيفونى اسماعيل افندى ايله برابر (كتاب الاغانى) يي ترجمه ايتدى . هنوز اون سكز ياشنده ايكنده (مرآت الفوائد فى احوال ادبا وفضلاى آمد) يي يازمشدى . اميرى افنديده سلسله انساب مراقى بواثرى يازاركن باشلادى . دياربكره منسوب بوتون شعرا وفضلانك حياتى يازدى . سلسله انساب مراقى ، على اميرى افنديك (آباء الاقوام) ناميله بر اثر وجوده كتيومه سنة وسيله تشكيل ايتدى .

يكرمى سنة اول ، يانيه واشقودره ولايتلى ماليه مفتشلككنده ايكن ، كنديسنة دها آاز معاشله يمن ماليه مفتشلكى تكليف ايدلمشدى . اميرى افندى ، بمنده بولوندوغنه واقف اولدوغى بر كتابى كورمك ايچين بوكاده راضى اولدى ، فقط كتابى آله ايدر ايتمز ، كيتمكدن صرف نظر ايتدى . بالا آخره بمنده كيتدى . بمنده بولوندوغى صرهده ، شيخ مغربى وسيد عبدالله كى علماي سادات ايله دوشوب قالقدى .

اميرى افندى ، ايلك سلچوقيلرك مقرى اولان (جند)ه قدر سياحت ايتدى . كوردىكي كتابه لرى . قيد وتصادف ايتدىكي قيمتدار اثرلى استنساخ ايتمكدن كرى دورمادى . مرقدلى آرادى ، تره لرى زيارت ايتدى . اميرى افندى (جند) ده سيد عبدالربك مزارينى فاصل زيارت ايتدىكى شويله آكلانيور :

« مرقدندن لوحه مزارى سقوط ايدوب قيرلش ، وبر قاچ پارچه يه اقسام ايتمش اولديغنى كوردم . او پارچه لرى كمال اعتنا ايله برآره يه طوبلادم . دقتله باقدم . لوحه مزارده عبدالربدن حضرت فاطمه واسطه سيله پيغمبر افندمن حضرتلرينه واصل اولان سلسله عاليه نك محرر اولديغنى كوردم . كتابه مباركى تماميله ضبط ايتدم . »

اميرى افندى (قىرشهر) محاسبه جيل كنده بولوندىغى صرهدده ، حاجى بكتاش
ولى حقندده تدقيقاتده بولوندى . وقفنامه لرى تدقيق و دركاهى زيارت ايتدى .
تربكه او كنده كى قرقلر ميدانى توسيع ايتدىردى . چشمه لرى اصلاح ايتدى .
بكتاشلرى بو خدمتده ممنوناً چاليشدىردى . مردرلو تعميراتى اكمل و كشادرسمى ده
اجرا ايله دكدن صوكره تاريخنى ده كندى سويله دى :

كلدى اوچلر يازدى تاريخ ايليوب حمد حميد
دلکشا اولدى مكان حاجى بكتاش ولى

۱۳۱۱

على اميرى افدينك بوكى حادثه لر حقه ده كى يازيلرى اوقوندوغى زمان ، انسان
اوليا چلبى نى اوقويورم ظن ايدر .

اميرى افندى ، استانبولده ده بوكى ايشلرله مشغول اولور ، اوقافه اوزون
« وجداننامه لر » لر يازار ، بوتون يازدقلى نى (تاريخ و ادبيات) مجموعه سنده نشر
ايتمكدن كرى دورمازدى .

اميرى افندى ، (آمد) ناميله موقوت بر رساله ده نشر ايتدى . بوندن باشقه
(مجمع شعرا) نى ده وجوده كتىردى . صوك ائرى (عثمانلى ولايات شرقيه سى) در .
استاد ، بو اثرنده وطنك حقوقنى مدافعه ايتمشدر . على اميرى افدينك ايلك و صوك
سياسى اثرى بودر .

اميرى افندى كتيبخانه سنى تسجیل و معامله و قفیه سنى تماماً ایفا ايتدىر مشدر .
وقف ايتمش اولدوغى كتيبخانه حقيقه جمع نفایس دنييله جك قادار مهم
اثرله دولودر .

بالخاصه تاريخ كتابلرى آراسنده يمن تاريخنه متعلق اولان
اثرلر هيچ بر كتيبخانه ده موجود دكلدر . يمن تاريخنه دائر ابراهيم الحوثى نك
(نفحات الغبر) ى ، ابن مطهر ك (تاريخ روح الروح) ى ، ابن اهدك
(النفس الباني) مى ، ابن سمر نك (فقهاء اليمن) ى ، ربيع الزبيدى نك (تاريخ
يمن الميمون) ى ، الرازى نك (تاريخ صنعا) سى ، همدانى نك (اكليل) ى موجوددر .
عرب تاريخنك اك اسكى واك مهم منابعدن برى اولان ابن حزم اندلسى نك
(جهره الانساب) ى همان يكانه اولارق مرحوم مشار اليك كتيبخانه سنده موجوددر .
بوندن باشقه ، (سلاطين آل عثمان) ديوانلرى نى احتوا ايدن قولكسيون ايله شعرا

تذکره لرینی محتوی اولان کلیات بویوک برهمنله جمع ایدلمشدر . علی امیری افندی (ابن کمال تاریخی) نی جلد جلد استنساخ ایتدیرمش و (تواریخ آل عثمان) ه دائر موجود اثرلری طوبیلامشدر . ادبیات و اشعاره متعلق بیکلرله کتابلری آراسنده پک نادر دیوانلرده موجوددر .

حیاتی ، اکثریا ، وقف ایتدیکی (ملی کتبخانه) ده کچیرر ، اطرافنه طوبیلانان کنج دماغلرک الفت و مساعیسندن ، کندینه قارشی کوستردکلری احتراماندن صوک درجه محظوظ اولوردی . مرحوم ، وقوف و معلوماتنه قصقانیرجه سنه مجلوبدی . امیری افندی صوک زمانلرنده وجودجه دوشکون برحاله ایدی . نهایت خسته لاندی . کندنده تاریخ دوشورمک مراقی واردی ؛ وفاتنه بیله تاریخی کندی سویله دی . برمدت خسته خانه ده تداوی ایدلدی ایسه ده شفایاب اولامادی . کانون ناینک ۲۳ نجی چهارشنبه کیجه سی صباحه قارشی ارتحال داربقا ایلهدی . نعش غفران نقشی فاتح تربه سی جوارینه دفن ایدلدی . وفاتی علم و عرفان عالمز ایچین بویوک رضیاعدر . جناب حق مغفرت الهیه سنه مظهر بویورسون .

احمد رفیق